

De Værdalske Befestninger 100 år. 20. aug. 2011.

Kjære venner.

Vi er samlet her i et viktig ærend i dag. Det er 100 år siden festningsanleggene rundt "svenskevegen" i de øvre delene av Verdal kommune ble ferdigstilt. Dette er hendelser – kall det gjerne et jubileum – det er vel verd å minnes.

I dag kan det for mange være vanskelig å forstå at forholdene mellom oss her i Norge og våre svenske naboer var av en slik art at det ble oppfattet som nødvendig å bygge store og omfattende festningsverk i grensetraktene mellom våre to land. Vi fryktet rett og slett militære angrep fra nabolandet.

Vi skal derfor ved denne anledningen minne hverandre på den situasjonen som var realitetene for 100 år siden. Vi vet alle at Norge rev seg løs fra Sverige i 1905 ved det som må kalles revolusjonære vedtak i det norske Stortinget. Det var Norge som ensidig rev seg løs mot Sveriges vilje. Det var ingen selvfølge at dette overhodet lot seg gjennomføre, og regjeringen Christian Michelsen har høstet stor og velfortjent honnør for de grep som ble gjort.

Men så er det også slik at disse både konstitusjonelt og statsrettslig sett høyst utradisjonelle politiske grepene faktisk ble akseptert av Sverige. Når vårt land vant fram på denne måten skyldtes nok det i særlig grad den norskvennlige Kong Oscar II og hans stillingstaken i saken. Likevel: Sterke krefter i det svenske samfunnet både innen politikken og forsvaret arbeidet lenge etter 1905 for et annet utfall av unionoppløsningen.

Det er på denne bakgrunnen vår unge nasjon setter i gang byggingen av ulike festningsanlegg mot svenskegrensa. Men det hører også med til det historiske bakteppet at den alminnelige stormaktspolitikken både i Europa og ellers i svært høy grad var dominert av maktpolitiske perspektiver. Konfliktløsning landene i mellom skjedde i liten grad gjennom diplomatisk arbeid, men gjennom militær opprustning, alliansebygging og direkte våpenbruk. Vi er før flyene, i u-båtens spede barndom, før alle masseødeleggelsesvåpen. Krig var i svært mange tilfelle en høyst reell opsjon, en valgmulighet det var solide tradisjoner for å gripe til. Ikke minst var dette tilfelle i vår egen verdensdel. "Trykkokeren Europa" var i årene fram mot 1914 og 1. verdenskrig dominert både av alliansebygging mellom landene og stormaktrivalisering, og ikke minst av en generell beundring for det militære og for væpnet opprustning. Det var dette som var det generelle klimaet i mange toneangivende land, også i deler av de svenske samfunnet. Jeg minner om at det i en del land faktisk brøt ut gledesdemonstrasjoner da 1. verdenskrig startet.

Bygging a militære anlegg langs landegrensene måtte derfor framstå som en logisk handling godt i pakt med tidsånden.

I dag er dette fjern fortid, vil mange si. Som nasjoner har vi kommet lengre, samfunnsrelasjonene mellom de skandinaviske landene framstår jo som lysende eksempler på fredelig sameksistens i en verden som trenger flere slike forbilder.

Selvfølgelig er dette riktig. Selvfølgelig skal vi alltid se framover. Men det må også være slik i samfunnet at vi tar vare på viktige deler av vår nasjonale kulturarv. Det er helt sentralt at vi kjenner og forstår vår fortid. Ikke minst er dette perspektivet viktig for å forstå vår samtid, både lokalt og nasjonalt. For det er ingen tvil om at vi her snakker om vår nasjonale historiske arv.

Jeg siterer fra forordet i utkastet til verneplan for de nasjonale festningsverkene:

- *De verdalske befestninger er særlig viktige med sin tilknytning til hendelsene etter unionsoppløsningen med Sverige i 1905, og anlegget er samlet sett blant de mest spektakulære og spesielle militære anlegg bygget på denne tiden.....*
- *Det var en stor begivenhet både politisk og militærstrategisk da anlegget var klart til bruk i 1911. Anlegget inngikk i en ny befestet forsvarslinje langs grensen mot Sverige og var en del av en ny nasjonal forsvarsplan. I denne sammenhengen representerer befestningene også ønsket om og viljen til å bygge opp et nasjonalt forsvar.*
- *De verdalske befestninger er fredet av Riksantikvaren og er*
- *...et av landets mest særpregede militærhistoriske kulturminner.*

Sitat slutt.

Det er dette som er perspektivene rundt det verdifulle arbeidet Foreningen til Bevaring av De Værdalske Befestninger driver. Nok en gang ser vi betydningen av et aktivt og bevisst frivillighetsapparat i lokalsamfunnet som legger ned et stort og langvarig arbeid til beste for oss alle.

Jeg har med en sjekk fra Verdal kommune ved denne anledningen og vil overrekke denne til foreningens leder Ola Schjei. Dette er ment som en symbolsk takk fra lokalsamfunnets side til en liten forening som gjør et stort arbeid med å bevare kulturarven! Ikke minst ser vi dette gjennom de ulike aktivitetene gjennom denne 100 – årsmarkeringen.

På vegne av Verdal kommune er det med stolthet og med glede jeg sier gratulerer med de 100 år.

Ola Schjei: Jeg ber deg komme fram og motta en særdeles velfortjent sjekk fra Verdal kommune.

Takk for oppmerksomheten.